

Julie Stormo Olsen

Idrettens rolle i kriminalitetsforebyggingen

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Alexander Gamst Page

Mai 2024

Julie Stormo Olsen

Idrettens rolle i kriminalitetsforebyggingen

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Alexander Gamst Page
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

SAMMENDRAG

Forebygging har fått et økt fokus i Norge de siste årene, da særlig for barn og unge. I denne oppgaven ønsker jeg å trekke frem lagidrett som et konkret, mulig forebyggingsforslag mot kriminalitet blant unge, og gå nærmere inn på hvordan idretten kan påvirke unge positivt.

Risikofaktorer for å havne i kriminelle miljøer trekkes frem, og beskyttelsesfaktorene som idretten tilbyr drøftes gjennom litteraturstudie som metode. Noen av risikofaktorene jeg trekker frem i oppgaven er tilknytningsproblemer, skolefravall og lav sosioøkonomisk status.

Mulighetene, eller beskyttelsesfaktorene som idretten kan tilby unge er blant annet sunne sosiale nettverk, trygge voksne som ser dem, fysisk aktivitet, mulighetene til mestring, økt selvbilde og selvtillit, gode verdier, tilhørighet, faste rutiner og økning av den sosiale kapitalen. I denne oppgaven trekker jeg frem at idretten ikke nødvendigvis er en løsning på den økte kriminaliteten blant unge, men at den *kan* være med på å forebygge den negative utviklingen som vi ser i dag.

ABSTRACT

Preventive work has gained increased focus in Norway in recent years, especially concerning children and youth. In this task I present team sports as a possible preventive suggestion, and I dig deeper in how sports can impact youths positively. Different risk factors for ending up in criminal environments are being identified, and the possibilities that sports can offer are being discussed through a literature review. Some of the risk factors that I present include relational problems, dropping out from school and low socioeconomic status. The possibilities, or the protective factors that sports can offer include healthy social networks, safe adults that acknowledge the kids, physical activity, opportunities of mastery, increased self-esteem and confidence, good values, a sense of belonging, routines and an increase in social capital. In this task I point out that sports aren't necessarily a solution to the increased criminality among young people, but that it *can* be part of preventing the negative development that we can see today.

Innhold

SAMMENDRAG	1
ABSTRACT	1
1.0 INTRODUKSJON	3
1.1 Bakgrunn og hensikt med studien	3
1.2 Definisjon av sentrale begreper	4
1.2.1 Kriminalitet	4
1.2.2 Organisert lagidrett	4
1.2.3 Risikofaktorer	4
1.2.4 Kapital	5
1.3 Relevans for sosialt arbeid	5
1.4 Avgrensninger	6
1.5 Oppgavens videre oppbygging	7
2.0 METODE	9
2.1 Litteraturstudie som metode	9
2.2 Søkeprosessen	9
2.3 Forskningens relevans og kildekritikk	10
3.0 FAGTEORI	11
3.1 Kriminalitetsbildet i Norge i dag	11
3.2 Idretten i Norge	12
3.3 Forebygging	12
3.4 Risikofaktorer	14
3.4.1 Tilknytningsproblemer	15
3.4.2 Skolefracfall	15
3.4.3 Lav sosioøkonomisk status	16
4.0 DISKUSJON	19
4.1 Betydningen av fysisk aktivitet for unge	19
4.2 Gode verdier	19
4.3 Faste rutiner	21
4.4 Mestringsarena	22
4.5 Et positivt sosialt nettverk	23
5.0 AVSLUTNING	27
6.0 REFERANSELISTE	29

1.0 INTRODUKSJON

1.1 Bakgrunn og hensikt med studien

Det er i dag en bekymring både blant politiet og politikere angående økende ungdomskriminalitet i Norge. Stadig yngre barn og unge begår kriminelle handlinger, og i 2023 ble det registrert det høyeste antallet straffbare forhold begått av ungdom og barn under 18 år siden 2009. Mesteparten ble begått av unge under 15 år (Politiet, 2024, s. 9). Dette er en bekymringsverdig utvikling som potensielt kan føre til store samfunnsmessige konsekvenser. Justisminister Emilie Enger Mehl uttalte i januar at hun ønsker strengere straffer for unge som begår lovbrudd (Tomter et al., 2023), hvilket bygger på en antakelse om at strengere straffer virker avskrekkende. Høyre ønsker å innføre fotlenke og oppholdsforbud for kriminell ungdom, mens Venstre mener dette er urimelig (Johannesen & Bogen, 2024). Selv om det er uenighet i hva man bør gjøre for å stanse kriminalitetsutviklingen blant unge, kan det se ut til at det er en enighet om at fokus på forebygging og tidlig innsats er viktig, noe som også gjenspeiles i nye lover og reformer.

Det økte fokuset på ungdomskriminalitet i media vekket interessen min for temaet. I tillegg ønsket jeg å inkludere idrett i oppgaven, da jeg i egen oppvekst har opplevd verdien av å være aktiv i lagidrett. Idretten har gitt meg viktige nettverk og vennskap, og jeg har opplevd mestring og nederlag, samhold, tilhørighet og engasjement. Verdiene jeg har lært gjennom idretten er verdier jeg har tatt med meg, og idretten har i stor grad vært med på å forme meg til den jeg er i dag. Jeg så også at mine jevnaldrende som ikke holdt på med en fritidsaktivitet oppsøkte hverandre, og at flere av dem begynte tidlig å trekke mot risikofylte miljøer.

Hensikten med denne studien er å se på om idretten kan være en forebyggende faktor mot kriminalitet blant unge, og problemstillingen min er derfor:

Hvordan kan idretten bidra til å forebygge kriminalitet blant unge?

1.2 Definisjon av sentrale begreper

1.2.1 Kriminalitet

Kriminalitet innebærer at man bryter loven, og dermed risikerer straff (Hårberg et al., 2021). I Norge er den kriminelle lavalderen 15 år, som vil si at barn under 15 år ikke kan bli idømt straff av politi eller domstol (Elden, 2022). De kan likevel bli fulgt opp av barnevern og andre instanser.

1.2.2 Organisert lagidrett.

I denne oppgaven tar jeg for meg lagidrett som er organisert under Norges Idrettsforbund (NIF). Eksempler på organisert lagidrett er fotball, håndball eller volleyball. Motsatt av lagidrett er individuell idrett som for eksempel golf, friidrett, eller svømming. Individuelle idretter, eller aktivitet som for eksempel egentrening omtales ikke nærmere i oppgaven da jeg ønsker å fokusere på virkningene som fellesskap, nettverk og tilhørighet kan ha for unge. Det er likevel viktige å poengtere at også disse formene for trening kan være positivt for unge.

1.2.3 Risikofaktorer.

Risikofaktorer er et begrep som brukes om årsaker som øker sannsynligheten for at noen utvikler problemer (Regjeringen, 2015). Eksempler på risikofaktorer for kriminalitet som jeg vil gå nærmere inn på i oppgaven er relasjons/tilknytningsproblemer, skolefravall og lav sosioøkonomisk status. Det finnes andre risikofaktorer også, men på bakgrunn av oppgavens omfang valgte jeg meg ut disse. Beskyttelsesfaktorer kan omtales som det motsatte, eller faktorer som kan motvirke risikofaktorenes effekt (Regjeringen, 2015). Beskyttelsesfaktorene kan virke forebyggende mot utenforskap og mot rekruttering til kriminelle miljøer. Ved å redusere risikofaktorer og styrke beskyttelsesfaktorene er sjansen lavere for en uheldig utvikling (Regjeringen, 2015).

1.2.4. Kapital

Pierre Bourdieu var en fransk sosiolog som blant annet er kjent for sine teorier om ulike kapitalformer (Olsen et al., 2023). Bourdieu argumenterte for at befolkningen er sammensatt av enkeltpersoner og grupper som konkurrerer mot hverandre for å oppnå tilgang til ressurser, som kan gi makt og privilegier (Aanesen, 2021). Ressursene som kjempes om, kalte han for kapital.

Bourdieu delte kapital inn i tre ulike hovedformer:

- Økonomisk kapital
- Kulturell kapital
- Sosial kapital

Bourdieu argumenterte for at én form for kapital kan styrke tilgangen til de andre (Aanesen, 2021). Den økonomiske kapitalen handler om penger og tilgang til materielle goder. I følge Bourdieu er dette den kapitalformen som lettest kan transformeres til andre kapitalformer (Seippel et al., 2016, s. 197). I idrettssammenheng kan man for eksempel med økonomisk kapital kjøpe barna sine dyrt utstyr og klær, noe som kan gi barna en tilhørighet og innpass blant de andre, og på denne måten øke deres sosiale kapital.

Den kulturelle kapitalen omfatter en rekke kulturelle egenskaper og ferdigheter, som kan fungere som en ressurs for enkeltpersoner. Disse egenskapene og ferdighetene kan åpne dører til høyere utdanning, eksklusive miljøer og ettertraktede stillinger på arbeidsmarkedet. Mens den sosiale kapitalen handler om de ressursene man har tilgang til gjennom sosiale nettverk (Seippel et al., 2016, s. 197). Med sosial kapital og bredt nettverk kan man for eksempel skaffe seg gode jobber, som igjen kan føre til økt økonomisk kapital (Aanesen, 2021).

1.3 Relevans for sosialt arbeid

Det finnes flere definisjoner av begrepet «sosialt arbeid», og det er vanskelig å si at én definisjon er bedre enn en annen. Likevel inkluderer Den internasjonale sosialarbeiderorganisasjonen (IFSW) sin definisjon mange viktige elementer i faget, og gir et godt bilde på hva det innebærer. Deriblant at sosialt arbeid fremmer sosial endring og utvikling, myndiggjøring og frigjøring (IFSW, 2014). I tillegg vektlegges det at sosialt arbeid har fokus på menneskerettigheter, sosial

rettferdighet, respekt for ulikhet, og å styrke mennesker til å møte livsutfordringer og få bedre velferd (Berg et al., 2015, s. 21).

Sosialarbeidere arbeider med å hjelpe mennesker i vanskelige livssituasjoner (Berg et al., 2015, s. 19), og å forstå, forebygge og avhjelpe sosiale problemer (Hutchinson & Weihe, 2021). Innsatsen i det sosiale arbeidet skal ikke handle om reparasjon, men i større grad rettes mot forebygging, og fra eksklusjon til inklusjon i samfunnet (Berg et al., 2015, s. 24). Sosialarbeidere hjelper ikke bare individer, men har også et samfunnsansvar som innebærer å tydeliggjøre forhold i samfunnet som bidrar til negative faktorer, slik som marginalisering eller ekskludering (Berg et al., 2015, s. 19). I tillegg er en del av oppdraget til sosialarbeidere å ha kunnskap om viktige utviklingstrekk i samfunnet (Berg et al., 2015, s. 26). Ved å fokusere på forebygging og rette fokus mot en potensiell forebyggingsfaktor slik som idrett, kan man muligens forhindre at unge blir ekskludert fra samfunnet på ulike plan, som for eksempel i skolen eller arbeidslivet, og dermed trekker til kriminelle miljøer for å finne tilhørighet.

Sosialarbeidere kan gjennomføre forebyggingsarbeidet på flere måter. For eksempel så kan NAV-ansatte gi informasjon til foreldre om idrettsmulighetene i området, samt hvordan de kan søke om støtte dersom de trenger det. Sosialarbeidere i skolen kan informere lærere, som videreformidler informasjon til elevene, eller de kan informere elevene direkte selv. Også barnevernsansatte kan informere både foreldre og barna.

1.4 Avgrensninger

Jeg har valgt å avgrense oppgaven og problemstillingen min til å fokusere på unge under 18 år i Norge. Årsaken til at jeg ønsket å rette søkelyset mot barn og ikke voksne, er fordi politiet ser en tendens til at stadig yngre barn og unge begår kriminelle handlinger, noe som er bekymringsverdig (Politiet, 2024, s. 9). Selv om synet på barn har endret seg fra å se på dem som sårbare individer som må beskyttes, til mer selvstendige (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 43-44), er det likevel viktig å huske på at barn og ungdom er i en endringsperiode hvor de er mer tilgjengelig for påvirkning, og hvordan de lever nå vil påvirke dem senere i livet (Seippel et al., 2016, s. 15). Det er viktig å undersøke hva som gjør at unge begår kriminalitet, men minst like viktig å finne ut hvordan man kan unngå det. Grunnlaget for barns utvikling skjer allerede fra de

er spedbarn, og det er derfor viktig med tiltak og fokus på forebygging tidlig (Tetzchner, 2012, s. 24). I tillegg valgte jeg å fokusere på barn og unge i Norge, da jeg vurderte at det hadde blitt for bredt å dykke ned i informasjon på verdensbasis, da kriminalitetssituasjonen kan variere mye fra Norge til andre land.

1.5 Oppgavens videre oppbygging

Videre i denne oppgaven skal jeg gå nærmere inn på hvilken metode jeg har brukt, og hvordan jeg har innhentet informasjon. I teoridelen orienteres det om kriminalitetssituasjonen i Norge i dag, samt en kort innføring i hvilken rolle idretten har i samfunnet. Forebygging blir også omtalt nærmere. Til slutt i teoridelen beskriver jeg hva risikofaktorer innebærer, og går nærmere inn på tre ulike risikofaktorer som er relevante å se nærmere på for å kunne få en forståelse for hvorfor noen er mer utsatt enn andre for å trekkes mot kriminalitet. I diskusjonsdelen drar jeg inn de positive faktorene som idretten kan bidra med, og poengterer hvordan disse kan forebygge at unge trekkes til kriminelle miljøer. Til slutt avrunder jeg med en konklusjon som besvarer problemstillingen.

2.0 METODE

En metode er en måte å innhente eller etterprøve kunnskap på (Dalland, 2020). Metoden brukes for å finne frem til informasjon (Dalland, 2020), og i dette tilfellet for å besvare en problemstilling. I min oppgave har jeg brukt litteraturstudie som metode.

2.1 Litteraturstudie som metode

Litteraturstudie innebærer at man innhenter allerede eksisterende informasjon, eller andres forskning for å besvare egen problemstilling (Dalland, 2020). For å innhente informasjon søker man i ulike databaser som er relevant for temaet man har, og en del av oppgaven er å vurdere hvorvidt disse kildene er pålitelige (Dalland, 2020).

2.2 Søkeprosessen

Jeg begynte prosessen med å orientere meg i nyhetsbildet ved å lese artikler fra blant annet NRK, for å se hva som var dagsaktuelt innen temaet. I prosessen for å finne relevant informasjon har jeg videre brukt databasene Oria og Idunn. Jeg brukte søkeordene «ungdom», «unge», «kriminalitet», «crime», «criminality», «idrett» og «sport», både alene og sammen for å finne treff. Jeg avgrenset søket til de siste ti årene for å finne aktuell litteratur, og for å sikre at litteraturen ikke er utdatert. Det kan likevel ha skjedd mye de siste ti årene, og jeg har derfor foretatt en løpende vurdering underveis om aktualitet. For å sikre høy kvalitet på artiklene, valgte jeg å avgrense søket til «fagfelleverderte», som innebærer at andre forskere har gjennomgått artiklene (Svartdal, 2021). I tillegg har jeg brukt regjeringens nettside aktivt for å finne stortingsmeldinger, og orientere meg i aktuell politikk på feltet. Videre har også Statistisk Sentralbyrås nettside, Politiets trusselvurdering for 2024 og Norges Idrettsforbunds nettside blitt anvendt for å finne aktuell informasjon både innen kriminalitet og idrett. Andre nettsider har også blitt brukt, primært for å definere begreper. Jeg har i tillegg anvendt snøballsøk på et par av artiklene, som innebar å lete i referanselista etter annen, relevant litteratur. I den ene artikkelen ble Folkehelsemeldingen fra 2017 nevnt flere ganger, og jeg ønsket derfor å se om denne kunne være relevant i egen oppgave. Dermed søkte jeg videre på «Folkehelsemelding» i Google, og så

da at en nyere utgave var publisert på Regjeringens side. Valgte derfor å bruke denne i oppgaven. Den andre artikkelen omtalte en NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) rapport som beskriver muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier, noe jeg vurderte som relevant for min oppgave. Jeg gjennomgikk samme søkeprosess her med tittelen i oppgaven som søkeord.

2.3 Forskningens relevans og kildekritikk

Da jeg begynte å søke på Oria fant jeg boka «Ungdom og Idrett», og lånte denne på biblioteket. Jeg så at dette var en bok som mange refererte til i ulike artikler jeg leste. Boka er bygd opp av ulik forskning på idrettsfeltet, og jeg fant dermed denne svært relevant. I tillegg benyttet jeg meg av andre bøker som tidligere har vært på pensum, og som omtaler tematikk som jeg vurderte som relevant. Jeg ønsket å fokusere på norske barn og unge, og jeg lette derfor bevisst etter norsk eller nordisk informasjon på feltet. En ulempe med å kun undersøke tilstander i Norge er at økende kriminalitet blant unge er relevant for andre land også. Likevel kan det tenkes at konklusjonen min har overføringsverdi til andre steder enn Norge og Norden. Jeg gjorde også et søk på engelsk med «crime» OR «criminality» AND «sport», og fikk da ganske mange treff. Da jeg allerede hadde fått en god del treff på norsk, valgte jeg derfor å bare inkludere én artikkel på engelsk.

I oppgaven min har jeg innhentet informasjon fra Statistisk Sentralbyrå, nye forskningsrapporter og artikler, samt relativt nye bøker. Det er også en trygghet i at forskningsartiklene er fagfellevurdert. Basert på dette vurderer jeg at kildene mine er pålitelige. Samtidig har jeg vært kritisk til det jeg har lest, og jeg har hatt i bakhodet at forfatterens egne tanker og meninger kan ha farget artiklene. Alle kildene er fra de siste ti årene, med unntak av den Norske idrettsmodellen (2011-2012). Dette er den nyeste idrettsmodellen, og jeg valgte derfor å ta den med likevel. For å kvalitetssikre innholdet har jeg sammenlignet den med nyere informasjon på NIFs nettsider. Generelt har jeg vært litt mer kritisk til informasjonen her, da dette er et uavhengig forbund som har til mål å få inkludert flest mulig unge i idretten. Det kan dermed tenkes at de er litt mindre nøytrale i sin informasjon enn for eksempel forskningsartikler. Det er viktig å erkjenne at min egen forforståelse kan ha påvirket søkeprosessen og mitt fokus for oppgaven. Selv om dette er vanskelig å unngå, har jeg forsøkt så godt jeg kan å være bevisst på dette gjennom hele prosessen.

3.0 FAGTEORI

3.1 Kriminalitetsbildet i Norge i dag

Ifølge politiets trusselvurdering for 2024 har det vært en nedgang i antall registrerte saker siden 2016, frem til de siste to årene (Politiet, 2024, s. 9). Registrerte saker innen voldskriminalitet, økonomi, skadeverk og vinning var høyest i fjor, sammenlignet med registrerte saker i perioden 2016-2023. Den store økningen i registrerte saker kan ifølge politiet ha en sammenheng med korona, og at det var mindre menneskelig kontakt mellom folk under pandemien, noe som kan ha påvirket tallene (Politiet, 2024, s. 9).

Antall registrerte saker innen narkotikakriminalitet har sunket kraftig den siste tiden, men det er likevel en bekymringsfull økning blant unge mellom 16 og 30 år. Dobbelt så mange unge i denne aldersgruppen oppgir å ha brukt kokain, enn for 10 år siden, og det ble i fjor beslaglagt mer kokain enn det ble de siste 22 årene til sammen (Politiet, 2024, s. 9). I tillegg ble det i fjor registrert det høyeste antallet straffbare forhold begått av unge under 18 år siden 2009. Over en tredjedel av disse ble gjennomført av barn under 15 år. Tyveri, kroppskrenkelse, trusler og skadeverk er lovbruddene som har økt mest. Bruken av vold og annen alvorlig kriminalitet har også økt blant mindreårige. Denne utviklingen bekymrer politiet (Politiet, 2024, s. 9). De langsiktige konsekvensene av økt kriminalitet blant unge er antatt å være store. Kriminelle handlinger i ung alder kan føre til at man faller fra skolen, arbeidsliv og jevnaldernetverket. Dette vil i stor grad kunne påvirke både barnet, men også samfunnsøkonomien med tanke på utgifter knyttet til kriminalomsorg, barnevern og helsetjenester (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 67).

Det er usikkert hva som er årsakene til kriminalitetsutviklingen, men én av faktorene som kan se ut til å spille en større rolle er økte økonomiske utfordringer og utenforskap. Dette kan forsterke den sosiale ulikheten i samfunnet, og gjøre at flere familier sliter. Barn som kommer fra lavinntektsfamilier er i større risiko for å havne utenfor, og dermed bli rekruttert til kriminelle miljøer (Politiet, 2024, s. 12-13). Dette vil jeg gå nærmere inn på senere.

3.2 Idretten i Norge

«Idrett er i norsk sammenheng den klart største organiserte fritidsaktiviteten» (Seippel et al., 2016, s. 114). For mange barn og unge spiller idretten en stor rolle, og ifølge Norges Idrettsforbund (NIF) er 75% av all ungdom i Norge innom organisert idrett i løpet av ungdomsårene (Norges idrettsforbund, u. å.). Visjonen til NIF er at alle som ønsker å drive med idrett skal finne sin plass, og oppleve idretts glede (Norges idrettsforbund, 2023, s. 7). Verdiene til forbundet er fellesskap, mestring og ærlighet. Idrett spiller i tillegg en viktig rolle i det forebyggende helsearbeidet (Meld. St. 26 (2011-2012), s. 18).

3.3 Forebygging

Forebygging handler om å jobbe preventivt for å kunne forhindre at noe skjer (Garsjø, 2018, s. 25). I dette tilfellet kriminelle handlinger blant unge. Det har de siste årene vært økt fokus på forebygging både i helse- og sosialtjenesten, men også i politikken, se for eksempel Samhandlingsreformen (2012), Helse- og omsorgstjenesteloven (2011), og Meld. St. 34 (2020-2021). Fokuset handler om en ny måte å jobbe på, et behov for å kunne unngå uheldig utvikling, og et mål om en bedre helse i befolkningen (Garsjø, 2018, s. 25). I Meld. St. 34 (2020-2021) fremkommer det at forebygging av barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet er en hovedprioritering for regjeringen, og at godt samarbeid mellom ulike tjenester er essensielt for å få til dette (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 49). Stortingsmeldingen trekker også inn FNs barnekonvensjon, og nevner blant annet retten som barn har til en trygg og god oppvekst, og retten til omsorg og beskyttelse (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 11). Dette er menneskerettigheter som alle barn har, og gjennom forebyggende arbeid gis man muligheten til å ivareta disse. Å begå lovbrudd som barn eller ungdom kan øke sjansene for å bli kriminell i voksen alder, og det er derfor viktig at samfunnet griper inn så tidlig som mulig for å forhindre dette. I tillegg vil man kunne unngå mer inngrepene tiltak, dersom man tar tak i problemer før det blir en ansamling av disse (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 49).

Kunnskap om risikofaktorer er sentralt for å kunne forebygge. Den økende ungdomsvolden i Sverige har skapt en bekymring for det norske politiet, og at den samme utviklingen skal skje i Norge. Men idrettsforbundet hevder at idretten kan spille en viktig rolle for å forhindre at unge som faller utenfor blir rekruttert inn i kriminelle miljøer (Fløgum et al., u. å.). Som nevnt i

innledningen er det flere politiske partier som har diskutert innføring av strengere straff for unge som begår kriminalitet. Forskning fra Danmark tyder likevel på at strengere straffer ikke nødvendigvis virker avskrekkende mot å begå kriminalitet. I studien undersøkte forskerne om unge begikk mindre kriminalitet etter den kriminelle lavalderen ble senket fra 15 til 14 år, og om straffen virket avskrekkende i etterkant. Konklusjonen var at det ikke ble begått mindre lovbrudd, men de så derimot en økning i dårlige skoleprestasjoner blant 9. klassinger som ble straffeforfulgt av rettssystemet (Larsen, 2018, s. 6). Strengere straffer forhindrer ikke nødvendigvis kriminaliteten. En forklaring er at mange av de som begår gjentatte kriminelle handlinger har utfordrende livssituasjoner (Meld. St. 34, 2020-2021, s. 44), noe som ikke endres selv om man får straff.

Alle virksomheter som jobber med barn og unge er omfattet av et generelt lovverk når det kommer til forebygging, men det finnes også særlover som for eksempel barnevernsloven (Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet et al., 2013, s. 2). Skolene har eksempelvis ansvar for at barna utvikler kunnskap for å kunne mestre livet og fellesskapet, hjemlet i opplæringsloven, mens arbeids- og velferdsforvaltningen har til oppdrag å bidra til et helhetlig tjenestetilbud, og sette inn tiltak som forebygger sosiale problemer (Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet et al., 2013, s. 2). Det er dermed flere instanser som har ansvar for forebyggingen.

Forebyggingen kan skje på tre ulike nivåer (Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet et al., 2013, s. 1-2). Universell forebygging handler om å forebygge for hele befolkningsgruppen (for eksempel alle barn). Dette kan eksempelvis gjøres i skolen ved å ha forelesninger som handler om konsekvenser av kriminalitet. Selektiv forebygging skal fokusere på de som har en økt risiko for problemutvikling. Mens indisert forebygging retter seg mot de med høy risiko eller som har vist tydelige tegn på vansker. Kunnskap om risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer er viktig for å kunne forebygge (Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet et al., 2013, s. 4). Likevel er det viktig å ikke generalisere eller «dømme» barn/unge med mange risikofaktorer, da dette ikke trenger å bety at vedkommende utvikler problemer. I Erjnæs' & Monrads studie (2020) rettes det fokus mot frontlinjearbeidernes risikovurderinger i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Med frontlinjearbeidere siktes det i denne sammenheng blant annet til pedagoger, lærere og sosialarbeidere. Studien er foretatt i

Danmark, og sammenligner arbeidernes risikovurdering med den beregnede absolutte risiko for kriminalitet. Resultatene viser at arbeiderne overvurderte risikoen for at ungdommen kom til å bli anholdt, siktet eller varetaktsfengslet innen et år, dersom vedkommende hadde en ansamling av flere risikofaktorer (Ejrnæs & Monrad, 2020, s. 119). Dette kan føre til at man identifiserer enkelte barn som «risikobarn», og at man har lite forventninger til dem. Ejrnæs & Monrad poengterer at det er viktig med en nyansert forståelse av risiko og risikovurderinger for å unngå dette (Ejrnæs & Monrad, 2020, s. 119). I tillegg kan et fokus på kun høyrisikogrupper bidra til at det ikke blir en reduksjon av kriminalitet, da det ikke nødvendigvis er disse som trenger hjelp.

En annen studie viser at fritidsklubber kan ses på som arenaer hvor unge kan oppleve trivsel og økt livskvalitet, og gis muligheten til inkludering, som kan virke forebyggende mot dårlig psykisk helse. Det er bare organisert idrett som innehar flere barn og unge i aktivitet enn fritidsklubbene (Seland & Andersen, 2020), noe som forteller oss at fritidsklubbene brukes av mange unge, og dermed er en arena med mange muligheter. Studien viste også at unge fra hjem med få sosioøkonomiske ressurser og med kriminalitetserfaringer var overrepresenterte. Dette kan både kan være utfordrende for de som driver klubbene, men også gi muligheter for forebygging, ved at man gis muligheten til å oppfatte og inkludere en gruppe som er i risiko for å havne utenfor i samfunnet (Seland & Andersen, 2020).

Fritidsklubber og idrett har flere fellesnevnerer, men kanskje særlig er muligheten til et positivt sosialt nettverk, fellesskap og inkludering de positive sidene som vil være viktig i det forebyggende arbeidet mot kriminalitet. Ved å i større grad fokusere på forebygging fremfor straff, vil man kanskje kunne forhindre at kriminelle handlinger finner sted i utgangspunktet.

3.4 Risikofaktorer

Selv om et barn eller en ungdom har risikofaktorer, vil ikke dette nødvendigvis føre til at vedkommende begår kriminalitet. Risikofaktorene kan opptre både på individnivå, familienivå, skole- og vennenivå eller i nærmiljøet (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 42). Det er ofte sammensatt hvorfor unge trekker mot kriminelle miljø eller begår kriminelle handlinger, og det er ingen fasit på hvorfor noen gjør det mens andre ikke. Som regel er ikke én risikofaktor alene problematisk, men når flere risikofaktorer inntreffer, og individet har få beskyttelsesfaktorer, øker risikoen for en

negativ utvikling betraktelig (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 42). Et flertall av unge som begår kriminalitet i dag har mange risikofaktorer og få beskyttelsesfaktorer, og de har svakere oppvekstvilkår enn andre unge (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 43). Vedkommende er ofte i familier som ikke har kapasitet eller kompetanse til å ivareta barnas behov. I tillegg er lavinntekt, trangboddhet, gjentatt flytting, problemer på skolen, problematikk knyttet til psykisk helse, rus og vold (som de ikke har fått nok bistand med) andre faktorer som øker sannsynligheten for å begå kriminalitet (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 43). Videre i oppgaven skal jeg gå nærmere inn på tre risikofaktorer som kan forklare hvorfor noen unge trekker mot kriminelle miljøer.

3.4.1 Tilknytningsproblemer

Den første risikofaktoren jeg ønsker å gå nærmere inn på er tilknytningsproblemer. Sosiale relasjoner er viktig fra vi er barn til vi blir gamle, og barn lærer i stor grad å forstå seg selv gjennom relasjonene til andre (Håkonsen, 2014, s. 45). Tilknytningsbegrepet ble introdusert av den britiske barnepsykiateren og psykoanalytikeren John Bowlby, og handler om den spesielle kontakten mellom barn og nære omsorgspersoner, typisk foreldre (Håkonsen, 2014, s. 46). Mellom omsorgspersoner og barnet skapes et følelsesmessig bånd som danner grunnlaget for utvikling av barnets selvoppfatning, trygghet og tillit. Barn som har en god relasjon til foreldrene, har vist seg å ha større sannsynlighet for å takle vanskelige situasjoner senere, og at de lettere danner relasjoner til nye venner og lekekamerater (Håkonsen, 2014, s. 47). Barn med trygg tilknytning klarer bedre å gi uttrykk for egne følelser, og ved manglende følelsesregulering er det større sannsynlighet for at barnet drives til destruktiv atferd, selvskading eller annen utagering (Håkonsen, 2014, s. 47). Dersom barnet har mulighet til å søke tilknytning hos en annen, trygg og stabil omsorgsperson, kan barnet lære gode måter å forholde seg til andre mennesker på senere, og motsatt. Dette kan være en beskyttende faktor som kan forebygge kriminalitet.

3.4.2 Skolefravall

En annen risikofaktor er skolefravall. Skolen er en sosial arena hvor barn og unge møter andre jevnaldrende, voksne og lærer seg sosialt samspill. Man oppretter vennskap, og stiller sterkere i arbeidsmarkedet med utdanning. Skolen er en viktig faktor i barn og unges liv med tanke på utviklingen, samt kunnskapen de tilegner seg, og kan i tillegg påvirke den sosiale ulikheten

(Meld. St. 34 (2020-2021), s. 44). Skolen tilbyr en arena for mestring, og gir en stabilitet i hverdagen i form av faste rutiner og forventninger, slik også idretten gjør. Å ikke mestre skolen kan føre til ulike konsekvenser, deriblant at vedkommende havner utenfor fordi de ikke har den utdanningen som forventes (Natland & Rasmussen, 2023, s. 5), og de kan havne utenfor jevnalderfellesskapet. Dette vil kunne føre til store samfunnsmessige kostnader (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 44). Å lykkes i skolen er dermed viktig med tanke på livsutfallet til barn og unge.

I noen tilfeller vil unge avslutte skolegangen. Dette kan føre til svekket livskvalitet og at man mister troen på seg selv og fremtiden. Helseutfordringer, særlig psykiske, øker sjansen for frafall (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 44). Å fullføre skolen er derimot en beskyttelsesfaktor, og en forebyggende faktor mot utenforskap i samfunnet. Risikofaktorer som kan føre til frafall i skolen er blant annet dårlige skoleprestasjoner, lav motivasjon, mye fravær, familiebakgrunn og selve skolen (Wollscheid, 2010, sitert i Natland & Rasmussen, 2023, s. 6). I tillegg er sjansen for at ungdommer dropper ut av videregående større dersom foreldrene har lav utdanning, eller negative holdninger til utdanning (Markussen et al., 2008, sitert i Natland & Rasmussen, 2023, s. 6). Det kan derfor argumenteres for at foreldres lave kulturelle kapital kan spille en rolle for barna (Aanesen, 2021). Dersom foreldrene har kulturell kapital i form av høy utdanning, kan dette være en beskyttende faktor for barnet, for eksempel ved at barnet lærer foreldrenes gode studievaner og adopterer deres oppfatning om at høyere utdanning er viktig

3.4.3 Lav sosioøkonomisk status

Den siste risikofaktoren, og kanskje også den største, handler om sosioøkonomiske forhold. Sosioøkonomiske forhold handler både om sosiale og økonomiske forhold, eller samspillet mellom dem, og sier noe om hvordan ens status kan gi tilgang eller begrense ens muligheter i samfunnet (Tjernshaugen & Tjora, 2022). Høy prisstigning på det meste i samfunnet, økte renter og høye strømpriser var framtrepende i 2023. Disse faktorene kan være med å forsterke helsemessige, sosiale og økonomiske forskjeller, og øke antall husstander som opplever utfordringer (Politiet, 2024, s.12).

Lavinntekt handler om familiens inntekt sammenlignet med andre husholdninger. Statistisk sentralbyrå (SSB) understreker at barn som vokser opp i familier med lavinntekt, er i risiko for å ha dårligere levekår og livskvalitet enn andre barn, noe som kan gjøre dem sårbare for å bli

involvert i kriminalitet (Normann, 2024). Dette bekrefter også politiet i sin trusselvurdering fra 2024 (Politiet, 2024, s. 12). Dårligere levekår og livskvalitet kan blant annet skyldes familiestress, som vil si at familierelasjonene blir påvirket av at familien stresser over dårlig råd (Hyggen et al., 2018, s. 8). Dette kan komme frem i form av emosjonelt stress eller foreldrekonflikter som får uheldige konsekvenser for barnet (Hyggen et al., 2018, s. 8). Lavinntekt kan øke sannsynligheten for samlivsbrudd/skilsmisse, noe som påvirker familiestrukturen og den trygge kjernen som barnet er vant til (Hyggen et al., 2018, s. 9). Familier med lav sosioøkonomisk status bor i tillegg ofte tettere og dårligere, og barna tilbringer mer tid på gata og i nabolaget. Disse barna påvirkes dermed mer av nabolaget sitt enn barn fra familier med høy sosioøkonomisk status. Ustabilitet, uheldig bomiljø og lav standard har vist seg å ha en negativ effekt på de unges livssjanser (Hyggen et al., 2018, s. 12-14). Når barn og unge tilbringer mer tid ute, er de i mindre grad under foreldres oppsyn og dermed også mer sårbare.

Ulik forskning viser også at barn og unge fra familier med lav sosioøkonomisk status er mindre representert i idrett og fritidsaktiviteter, se for eksempel i rapporten til Hyggen et al., 2018, s. 78. Særlig innvandrerbarn er underrepresentert i idretten, noe som kan ses i sammenheng med at familiene ofte innehar lav sosioøkonomisk status og dårligere tilgang på nødvendige ressurser (Seippel et al., 2016, s. 216). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er i tillegg overrepresenterte i kriminalitetsstatistikken, og innehar ofte flere risikofaktorer for kriminalitet. (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 26). Høy kapital kan, som tidligere nevnt være en inngangsbillett for de andre kapitalformene (Seippel et al., 2016, s. 197). For eksempel kan man med økonomisk kapital kjøpe nytt og dyrt utstyr til barnet sitt, som muligens gir barnet inkludering blant de andre på laget med samme utstyr. Dette kan øke barnets sosiale kapital, ved å gi barnet større nettverk. Barna kan gjennom deltakelse i idrett også øke foreldrenes sosiale kapital, ved at de blir kjent med andre foreldre, og dermed får utvidet sitt sosiale nettverk (Seippel et al., 2016, s. 197-198). Foreldres lave kulturelle kapital kan påvirke barn og unge i idretten for eksempel i form av at de ikke vet verdien av idrett og fysisk aktivitet, og dermed ikke ser viktigheten i å inkludere dem i idrett.

I studien til Bakke et al. (2016) mener samtlige av foreldrene at fysisk aktivitet er viktig for barna, og at det er frustrerende både for dem og barnet å ikke ha råd til de aktivitetene som barnet ønsker, noe som ekskluderer dem fra fellesskapet (Bakke et al., 2016, s. 194). Studien fant også

ut at innvandrerbarn er i en særskilt sårbar situasjon, da foreldrene ofte mangler kulturell og økonomisk kapital. De mangler ofte kunnskap om hva de kan gjøre for å inkludere barna, eller de har ikke muligheten til det. Særlig mødre med innvandrerbakgrunn, lav utdanning og begrenset sosialt nettverk hadde liten kapasitet til å følge opp barna og deres aktiviteter. Årsakene var blant annet fraværende barnefar, lite avlastning av barna, lite kontakt med naboer, og lite kunnskap om organisering og finansiering av idretten (Bakke et al., 2016, s. 206).

Familier med lav sosioøkonomisk status er i tillegg i større risiko for helse og rusproblemer, og barn som vokser opp i disse familiene har cirka dobbelt så høyt skolefravær på grunn av sykdom enn de barna som vokser opp med bedre råd. Sykdommene er blant annet psykiske lidelser, overvekt, og hjerte- og karsykdommer (Hyggen et al., 2018, s. 11). Unge som har foreldre med psykiske problemer og/eller rusproblemer, er også i større risiko for å begå kriminelle handlinger (Meld. St. 34 (2020-2021), s. 43).

Felles for de tre risikofaktorene jeg har nevnt er at alle øker sannsynligheten for at de unge opplever utenforskap/sosial eksklusjon, og en manglende tilhørighet. Særlig dersom barnet/ungdommen har flere eller alle risikofaktorene. Utenforskap eller sosial eksklusjon er en risikofaktor som kan føre til at unge trekker til kriminelle miljøer (Fløgum et al. u.å.). Likevel er det viktig å understreke at det ikke er en selvfølge at man begår kriminelle handlinger selv om man har flere risikofaktorer.

4.0 DISKUSJON

I denne delen skal jeg argumentere for hvordan idretten kan være forebyggende mot at unge trekker til kriminelle miljøer, ved å vise til noen av de positive elementene som idrettsarenaen kan tilby. Jeg begynner med å vise til hvorfor fysisk aktivitet er viktig for unge, mens resten av diskusjonsdelen er delt inn i fire deler knyttet til idrett. Jeg går nærmere inn på betydningen av gode verdier og faste rutiner, idretten som mestringsarena og hvordan sosiale nettverk kan være positivt for unge.

4.1 Betydningen av fysisk aktivitet for unge

Idrett har en stor rolle i mange unges liv, og at unge bør være fysisk aktiv er en av målsettingene i helse- og idrettspolitikken i Norge (Meld. St. 26 (2011-2012, s. 7). Fysisk aktivitet fremmer god helse og søvn, gir økt energi og reduserer stress. I tillegg kan fysisk aktivitet forebygge psykiske plager og forhindre sykdom (Helsedirektoratet, 2024). Studien til Dyrstad et al. (2020) viser til de positive effektene fysisk aktivitet hadde for elevene på skolen. 90-95% av elevene i undersøkelsen likte fysisk aktivitet, og mente det førte til økt fysisk og psykisk helse. Lærerne opplyste om økt trivsel og oppmerksomhet blant elevene, mindre uro, og bedre relasjoner mellom dem og elevene (Dyrstad et al., 2020).

Arenaer som fremmer aktivitet, mening og tilhørighet, fremmer også god psykisk helse og livskvalitet (Meld. St. 15 (2022-2023, s.70). Med andre ord kan fysisk aktivitet gjøre barn og unge mer robuste for å takle motgang. Robusthet handler om muligheten til å håndtere påkjenning (Aven, 2022), noe som er en fordel for å kunne takle de utfordringene livet kan by på.

4.2 Gode verdier

Idrettens grunnverdier (fellesskap, mestring og ærlighet) er med på å gi de unge et positivt fokus, og lære dem gode verdier de kan ta med seg i andre deler av livet (Norges idrettsforbund, 2023, s. 10). Blant annet respekt for autoriteter (dommere, trenere), nei til doping og juks, og Fair Play ovenfor både motstandere og lagkamerater (Norges idrettsforbund, 2023, s. 10). Frivilligheten står også sterkt i idretten, og idretten krever mye engasjement for å kunne gå rundt. Å lære verdien av frivillighet som barn kan være positivt for demokratiet, og frivillighet kan sies å både

ha en egenverdi for enkeltpersoner, og en samfunnsverdi (Meld. St. 26 (2011-2012), s. 30). Ved å delta på flaskeinnsamling eller salg av lodd for å kunne ha råd til turer eller utstyr, lærer barna at man må legge ned en innsats for å oppnå noe ønskelig.

NIF vektlegger også flere steder i sin langtidsplan at inkludering er et viktig mål i idretten, og at det skal være plass til alle. Visjonen i deres langtidsplan er «Idrettsglede for alle», hvor de utbroderer at alle som ønsker det skal gis muligheten til å delta i idrett (Norges idrettsforbund, 2023, s. 7). En utfordring som kan stå i veien for unges deltakelse er tilgangen til ressurser (Seippel et al., 2016, s. 195). Som tidligere nevnt viser NOVAs rapport at barn fra familier med lav sosioøkonomisk status og minoritetsbarn er underrepresentert i idretten (Hyggen et al. 2018, s. 78). Dette gir mening i forhold til hvor mye prisene i samfunnet har økt, og at også idretten har blitt dyrere. Treningsreiser, kontingenter, utstyr og forventninger om å delta i dugnad er ulike årsaker som kan gjøre det vanskelig for familier med lav sosioøkonomisk status. Særlig dersom man har flere barn, og lite nettverk. En utfordring som kan oppstå dersom man har lite ressurser, men likevel ønsker å delta i idrett, er at man begår kriminelle handlinger for å finansiere eller få innpass i idretten. Eksempler kan være tyveri eller salg av rusmidler. Dette vil være uheldig både for barnet og for samfunnet, og kan skape store konsekvenser for barnet videre i livet. Man kan på den ene siden si at idretten kan bidra til å opprettholde klasseforskjeller, da familier med mindre ressurser i større grad sliter med å få barna med på idrett. Men på den andre siden kan idretten også være en arena hvor klasseulikheten jevnes ut dersom forholdene blir godt tilrettelagt, med gode holdninger for dugnad, lav terskel for deltagelse og bedre tilgang til utlånsutstyr, for å nevne noe (Strandbu et al., 2017, s. 34). Familier med innvandrerbakgrunn har ofte lav sosial kapital i form av lite nettverk og tilgang til informasjon (Seippel et al., 2016, s. 201-202), og i tillegg kanskje språkutfordringer. Å inkludere minoritetsbarn og barn fra familier med lite ressurser er viktig for å unngå marginalisering, hvor enkelte grupper ikke blir inkludert (Schiefløe, 2011, s. 392), og å skape et «oss mot dem» samfunn, hvor de med mest ressurser er mest representert. En underrepresentasjon av innvandrerbarn i idretten vil dessuten gå imot de idrettspolitiske målene om å inkludere alle.

Det finnes støtteordninger som klubbansvarlige kan søke om, men dette fordrer at de som skal søke følger med på hva de kan søke om, og gjennomfører dette. I tillegg kan klubbene søke om støtte gjennom ordningen «Inkludering i idrettslag» som har til formål å inkludere familier med

vedvarende lavinntekt og minoritetsfamilier (Fredheim, 2024). Å be om økonomisk hjelp eller støtte kan likevel være tabu for mange, og kan bli sett på som ydmykende og bekreftende for det opplevde utenforskapet (Seippel et al., 2016, s. 205). Mange unge opplever også mobbing og utestenging da de ikke kan kjøpe varer som gir status blant de jevnaldrende (Hyggen et al., 2018, s. 9). I tillegg er ikke nødvendigvis de ulike støtteordningene formidlet godt nok, og man kan dermed risikere at de som ønsker å drive med idrett, men ikke har ressurser til det går glipp av muligheten. Dermed vil ikke støtteordningene i seg selv nødvendigvis være en løsning for å integrere dem med lite ressurser i idretten. Å sørge for flere gratistilbud, samt gi bedre informasjon om disse kan være hjelpsomt for familier med lite ressurser, og sørge for at flere blir inkludert i idretten. Samfunnet innehar et ansvar for å informere godt nok om de ressursene som er tilgjengelig. Skolen, NAV kontorene og idrettsklubbene kan nevnes som ansvarsbærere her.

4.3 Faste rutiner

Et annet element som kan være positivt for unge, er at idretten krever en viss disiplin i form av faste treningstider, regler og forventninger. Dette kan gjøre de unge mer strukturerte, og vant til å forholde seg til rutiner, noe som kan skape en mer stabil hverdag. Strukturerte fritidsaktiviteter som idrett, har færre ungdommer med «antisosial atferd», som beskrives som kriminell atferd, hærverk eller rusbruk (Mahoney & Stattin, 2000, sitert i Seland & Andersen, 2020). En forklaring på dette er at denne atferden ikke er forenelig med idretten, og at denne type ungdom trekkes mer mot aktiviteter med mindre krav, som for eksempel fritidsklubber (Seland & Andersen, 2020). Likevel trenger ikke idrettens gode verdier og struktur å være et skjold mot kriminalitet. I forskningsartikkelen til Sheppard-Marks et al. (2020) om toppidrettsutøvere fremkommer det at de strenge rammene og forventningene gjorde at flere utøvere følte et behov for en type «frigjøring», som etter hvert fikk dem til å begå kriminelle handlinger imens eller rett etter de var aktive (Sheppard-Marks et al., 2020, s. 1049). Flere av idrettsutøverne så i tillegg på idretten mer som en jobb, og at det ikke var like gøy som før. Kanskje blir behovet for litt mer frihet på fritiden en motivasjon for å begå kriminalitet, da idretten ikke tillater dette i samme grad. På denne måten kan dermed idretten faktisk også ses på som en risikofaktor for å begå kriminalitet. På den andre siden bør det poengteres at denne forskningen ble foretatt på toppidrettsutøvere som begikk kriminalitet etter de var 18 år, og som i større grad har press på seg om å prestere, samt

høyere forventninger enn det som er typisk for barne/ungdomsidrett på breddenivå. Det er likevel interessant å ha dette i bakhodet, da unge idrettsutøvere i breddeidretten også kan bli toppidrettsutøvere. Det vil være viktig å tilrettelegge idretten etter barnas behov og ønsker, for å unngå at de føler seg presset til å gjøre noe de ikke liker.

4.4 Mestringsarena

Idretten kan være en mestringsarena hvor man lærer seg nye elementer, og utvikles som menneske og utøver. Som én av tre hovedverdier i idretten understrekes viktigheten av mestring, og i langtidspanen til NIF fremkommer det at «Mestring er en drivkraft også mot personlig vekst og utvikling» (Norges idrettsforbund, 2023, s. 10). I planen står det i tillegg at når barna oppnår mestringsfølelse, skapes det bedre forutsetninger for livslang idrettsglede. Gjennom individuell idrett som for eksempel golf eller svømming kan man også oppleve mestring, glede og økt selvfølelse, men man opplever ikke lagfølelsen, samarbeidet og prosessen mot et felles mål med likesinnede slik som man kan gjøre i lagidretten. Identiteten blir særlig utviklet i ungdomstiden, fordi ungdomsårene markerer en overgang fra å «kun» tilhøre en familie, til å også tilhøre andre grupper (Håkonsen, 2014, s. 59). Den sosiale identiteten handler om hvem man er i en gruppe, og ungdommer knytter mye av sin identitet til gruppen de tilhører (Håkonsen, 2014, s. 59). Man kan på denne måten si at idretten, og laget eller klubben man er i kan være med på å forme de unges identitet.

Idretten gir også gode muligheter for unge som føler på lite mestring ellers i hverdagen. I tillegg tilbyr idretten et fristed for unge som kommer fra vanskelige hjemmeforhold, og kan trekke unge bort fra et usunt miljø på gata. Barn som har vokst opp i hjem med utrygg tilknytning, kan ha problemer med å komme i kontakt med, og knytte seg til andre (Håkonsen, 2017, s. 46), men ved å bli kjent med trygge trenere eller lagledere som kan hjelpe barnet å regulere følelser, støtte og anerkjenne det, kan barnet likevel lære gode måter å forholde seg til andre mennesker på. Trenere eller lagledere kan være voksne som ser barnet, og tilbyr en trygg relasjon. Dersom barnet ikke har trygge tilknytningsmønstre fra oppveksten, og heller ikke får tilgang til den trygge tilknytningen og relasjonen gjennom idretten, kan dette være en risikofaktor som fører til at vedkommende søker trygghet eller bekreftelse et annet sted, kanskje i et usunt eller farlig miljø. En forutsetning for at barn og unge skal oppleve mestring og trygghet i treningssammenheng er at

klubben/laget sørger for trygghet på trening, noe som NIF har skjerpet fokuset sitt på de siste årene ved å tilby kurs og videoer med ulike tema, som for eksempel hva man som trener kan gjøre i saker gjeldende vold, overgrep eller mobbing (Norges idrettsforbund, u. å.).

Gjennom idretten gis barn og unge en mulighet for å oppnå noe meningsfullt, bli sett og få styrket selvbildet og selvtilliten. Kanskje særlig viktig er dette for de unge som kommer fra utrygge hjem, sliter på arenaer som for eksempel skolen, og/eller kjenner på en manglende tilhørighet. Unge mennesker er i større grad enn voksne avhengig av anerkjennelse, og alle mennesker søker tilhørighet et sted (Håkonsen, 2014, s. 59). Å kunne tilby unge en arena hvor de gis muligheten til dette kan tenkes å være fordelaktig for å forhindre at de trekkes mot uønskede miljøer. På den andre siden så trenger ikke idretten å være en mestringsarena for alle. Dersom utøveren opplever å ikke mestre idretten, kan dette føre til en følelse av mislykkethet og utenforskap. Særlig dersom vedkommende har prøvd mange ulike idretter, og ikke funnet sin plass. Likevel gjør det brede utvalget av idretter muligheten stor for å finne noe man trives med og mestrer.

4.5 Et positivt sosialt nettverk

Begrepet sosialt nettverk ble først brukt av antropologen John Arundel Barnes, som beskrev sosiale nettverk som «[...] et sett av relativt varige relasjoner mellom mennesker. Et nettverk oppstår når flere relasjoner på en eller annen måte er koblet sammen og knytter mennesker til hverandre [...]» (Schiefløe, 2015, sitert i Fyrand, 2016, s. 28). Gjennom idretten kan man bli kjent med nye mennesker, og opprette kontakter og vennskap som man beholder, også etter man slutter (Seippel et al., 2016, s. 128). I tillegg får de unge muligheten til å kjenne på en tilhørighet med andre likesinnede, og et fellesskap, som gjør at man kan føle på en inkludering og et innenforskap (Norges idrettsforbund, 2023, s. 10). Ifølge Seippel et al. (2016) kan idrettsdeltakelse gi en trygg posisjon i fellesskapet, og dermed fungere som en beskyttelsesfaktor for ungdommer (Seippel et al., 2016, s. 129-130). Lagidretten tilbyr et sosialt nettverk som mange unge trenger, og kan dermed styrke deres sosiale kapital. Innvandrerbarn som for eksempel kommer fra familier med lav sosioøkonomisk status kan ha lite nettverk, lite kjennskap til kulturelle koder og mindre økonomiske ressurser. Ved å delta i idrett og bli kjent med andre jevnaldrende, gis de muligheten til å styrke både sin kulturelle og sosiale kapital. Det forutsetter

likevel en viss form av økonomisk kapital for å få innpass, noe som kan være en hindring for familier med dårlig råd.

Strandbu et al. (2016) undersøkte hvorfor unge driver med idrett. Studien kom frem til at de fleste holdt på med idrett fordi de synes det er gøy. Men flere svarte også at idretten var et fint sted å få både venner og nettverk, og at dette var med på å gjøre det meningsfullt (Strandbu et al., 2016, s. 122). Ifølge Politiets trusselvurdering i 2024 har barn og unge som opplever utenforskap og manglende tilhørighet i en gruppe en økt risiko for å bli rekruttert inn i kriminalitet (Politiet, 2024, s. 12-13). Et sosialt nettverk som idretten tilbyr, kan dermed være en viktig beskyttelsesfaktor som forhindrer dette.

Likevel kan det diskuteres om det sosiale nettverket som idretten tilbyr er helt uproblematisk. I idretten vil man, som ellers i livet, møte på mange ulike mennesker. Ikke alle har samme motivasjon og samme verdier. Man kan møte på unge med verdier som ikke er forenelig med idretten, som for eksempel holder på med doping for å prestere på det nivået de ønsker. Disse barna/ungdommene kan ha negativ påvirkning på andre unge, og på denne måten kan unge bli introdusert for et miljø de kanskje ikke ville blitt introdusert for ellers. Likevel er det tilnærmet umulig for barn og unge å unngå å møte på andre med ulike verdier og holdninger enn en selv, og å skulle unngå å inkludere unge i idrett av denne grunn vil sannsynligvis ikke ha noe for seg. Det blir dermed spesielt viktig at trenere setter gode eksempler og rammer for barna.

Det sosiale nettverket som idretten tilbyr, vil ikke passe alle, og det å ha muligheten til å bli med er ikke det samme som å føle på at man passer inn. Dersom man kjenner på at man ikke passer inn, kan dermed idretten være med på å forsterke følelsen av utenforskap. Mange barn blir med i idretten fordi venner holder på med det (Seippel et al., 2016, s. 122), men for å fortsette i en lengre tid med idretten, trengs en annen motivasjon. Mangler denne kan barnet/ungdommen føle på et utenforskap.

Kriminelle nettverk og idrettsnettverk har flere fellesnevner, og begge nettverkstypene kan føre til at man oppnår de samme følelsene. Begge tilbyr et fellesskap, og en arena hvor man gis muligheten til å mestre noe. På samme måte som Seippel et al. (2016) fant ut i sin forskning at flere av de unge så på idretten som et avbrekk fra hverdagen, fant også Sheppard-Marks et al. (2020) ut at noen av deres informanter som hadde begått kriminelle handlinger mens eller rett etter de var idrettsaktive, også følte på at å begå kriminelle handlinger var en slags flukt eller

utblåsning for dem (Sheppard-Marks et al., 2020, s. 1050). Følelsen av begeistring, kameratskap og glede gikk også igjen som faktorer man både kunne kjenne på i idretten, men også i kriminelle nettverk (Sheppard-Marks et al., 2020, s. 1056). Ungdomstiden er en tid hvor mange prøver å «finne seg selv», og er sårbare for negativ påvirkning (Seippel et al., 2016, s. 15). Oppdraget i forebyggingen bør derfor fokusere på de positive faktorene med idretten eller andre sunne nettverk, og samtidig informere om de negative sidene som kriminelle nettverk kan ha. På denne måten kan de unge påvirkes til å ta gode valg, og heller ønske å bli med i sunne nettverk.

5.0 AVSLUTNING

I denne oppgaven har jeg løftet frem idrett som et forslag i forebyggingsarbeidet for barn og unge, hvor målet er å snu den negative kriminalitetsutviklingen. Jeg har gått nærmere inn på ulike risikofaktorer, og diskutert hvordan idrettens positive innslag kan ses på som beskyttende mot disse. En ansamling av mange risikofaktorer øker sannsynligheten for utenforskap, men idretten gir unge muligheten til å bygge sosiale nettverk, oppleve mestring og en tilhørighet, noe som kan virke forebyggende mot utenforskapet. Idretten kan sies å være en arena som tilbyr innenforskap, og i tillegg bidra til økt robusthet, noe som gjør barna og ungdommene bedre rustet til å møte motgang i ulike faser i livet. Betydningen av idrett som en leken arena hvor man kan utfolde seg, få anerkjennelse og en mening i tilværelsen er noen av motivasjonsfaktorene til unge idrettsutøvere, ifølge ulik forskning. I tillegg skaper idretten grunnlag for bekjentskap og vennskap, og man lærer ferdigheter som kan anvendes utenfor idrettsarenaen også (Seippel et al. 2016, s. 226).

Likevel er ikke idretten en god løsning for alle, og det vil være viktig å sørge for at de unge som vokser opp i dag finner sin arena for innenforskap. Tidlig innsats og forebygging er utvilsomt viktig for å kunne motvirke at unge trekker til kriminelle miljøer, og for å ta i bruk idrett som forebyggingsarena trengs kunnskap om idrettens positive bidrag, og kunnskap om hvorfor unge trekker til kriminelle miljøer. Idretten kan ikke sies å være en universal løsning som sørger for at barn og unge ikke havner i kriminelle miljøer, men den tilbyr flere beskyttende faktorer som kan redusere sannsynligheten. En utfordring som kan tenkes å påvirke idrettsdeltakelsen fremover er de økte kostnadene i samfunnet, og den begrensede deltakelsen til barn fra familier med lav sosioøkonomisk status. Fremover vil det derfor være viktig å tenke ut løsninger for å inkludere flest mulig, og sørge for å gi god informasjon om støtteordninger til de som trenger det. Et godt samarbeid mellom ulike instanser som for eksempel skolen, politiet, barnevernet, idretten og foreldre er avgjørende for å kunne realisere et godt forebyggingsarbeid, og vi har ingen tid å miste når det kommer til å sette i gang arbeidet. Å investere i idretten vil kunne være en investering i barns liv, og sørge for at man unngår langt større kostnader som kan forekomme ved at barn havner utenfor (Fløgum et al., u.å.).

6.0 REFERANSELISTE

- Aanesen, K. H. (2021, 23. mai). *Bourdieu om kapitalformer og habitus*. NDLA.
<https://ndla.no/article/31449>
- Aven, T. (2022, 10. august). Robusthet. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/robusthet>
- Bakke, I. M., Solheim, L. J., Hovden, J. (2016). «Skulle ønske jeg kunne være med på turn, jeg!» Om fattige foreldres utfordringer med å legge til rette for barnas fysiske aktivitet. I Ø. Seippel, M. K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.), *Ungdom og idrett* (s. 193- 212). Cappelen Damm.
- Berg, B., Ellingsen, I., Levin, I & Kleppe, L. C. (2015). *Sosialt arbeid: en grunnbok*. Universitetsforlaget.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg). Gyldendal.
- Ejrnæs, M. & Monrad, M. (2020). Praktikerens risikovurderinger: brukena af risikofaktorer i forebyggelsen af ungdomskriminalitet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 107(2), 104-121. <https://doi.org/10.7146/ntfk.v107i2.124868>
- Elden, J. C. (2022, 12. august). Kriminell lavalder. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/kriminell_lavalder
- Fløgum, I., Bogerud, R., Knutsen, G., Aarseth, R., Vaag, S., Sæter, K., Sandal, N., Ommedal, S., Gundersen, S., Bærefjell, H. M., Carlsson, Y. (u.å.). *Gi ungene idrett, før utenforskapet tar dem*. Hentet 10. april 2024 fra <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2023/gi-ungene-idrett-for-utenforskapet-tar-dem/>
- Fredheim, G. O. (2024, 15. januar). *Her er alle støtte- og tilskuddsordningene for idrettslag i 2024*. Norges idrettsforbund. Hentet 5. april 2024 fra <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2024/her-er-alle-stotte--og-tilskuddsordningene-for-idrettslag-i-2024/>
- Fyrand, L. (2016). *Sosialt nettverk* (3.utg.). Universitetsforlaget.

- Helsedirektoratet (Sist oppdatert 9. april 2024). *Psykisk helse og fysisk aktivitet*. Hentet 1. april 2024 fra <https://www.helsenorge.no/psykisk-helse/psykisk-helse-og-fysisk-aktivitet/>
- Hutchinson, G. & Weihe, H. J. (2021, 17. juni). Sosialt arbeid. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/sosialt_arbeid
- Hyggen, C., Brattbakk, I. & Borgeraas, E. (2018). *Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier: en kunnskapsoppsummering*. (NOVA rapport 11/18). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2019/01/Rapport-fra-NOVA-Muligheter-og-hindringer-for-barn-i-lavinntektsfamilier-2018.pdf>
- Håkonsen, K. M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser* (5.utg.). Gyldendal.
- Hårberg, G. B., Grønliid, G. N., Skjervø, F. (2021, 7. august). *Hva er kriminalitet?*. NDLA.
<https://ndla.no/article/14970>
- IFSW (2014, juli). *Global definition of social work*. International federation of social workers.
<https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Johannessen, M. S., & Bogen, S. E. (2024, 22. januar). Høgre ønsker at det skal bli enklare å gi ungdom fotlenke. *NRK*. <https://www.nrk.no/rogaland/hogre-foreslar-at-politiet-kan-gi-fotlenke-til-mindrearige-1.16718040>
- Larsen, B. (2018). Forebyggelse af børne- og ungdomskriminalitet: hvad lærte vi af at sænke den kriminelle lavalder og indføre fodlænke til unge? *Samfundsøkonomen*, 2018(4), 5-10.
<https://doi.org/10.7146/samfundsokonomien.v2018i4.140622>
- Meld. St. 26 (2011-2012). *Den norske idrettsmodellen*. Det kongelige kulturdepartement.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/aaf9142d54e344608cc20d4e5fa752e0/no/pdfs/stm201120120026000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 34 (2020-2021). *Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet*. Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/stm202020210034000dddpdfs.pdf>

Meld. St. 15 (2022-2023). *Folkehelsemeldinga*. Det kongelige helse- og omsorgsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/918eb71926fc44c8802fe3c2e0b9a75a/nn-no/pdfs/stm202220230015000dddpdfs.pdf>

Natland, S. & Rasmussen, M. (2023). Jeg var ganske usynlig ... Syv ungdommer om sine grunner for å avbryte videregående opplæring. *Fontene forskning*, 1(12), 4-18

<https://www.buyandread.com/next/reader.htm?pub=fonteneforskning&date=20120629&page=04>

Norges Idrettsforbund (2023). *Idretten vil! Langtidsplan norsk idrett 2023-2027*

https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/idrettenvil2023-2027/pdf/idretten-vil_langtidsplan-for-norsk-idrett-20232027.pdf .

Norges idrettsforbund (U.å.). *Hva, hvorfor, hvordan?* Hentet 15. april 2024 fra

<https://www.idrettsforbundet.no/tema/ungdomsidrett/hva-hvorfor-og-hvordan/>

Norges idrettsforbund (U.å.). *Trygg idrett*. Hentet. 28.april 2024 fra

<https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/>

Normann, T. M. (2024). *Færre barn lever i familier med lavinntekt*. Statistisk sentralbyrå. Hentet

02. mars 2024 fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/faerre-barn-lever-i-familier-med-lavinntekt>

Olsen, B., Weihe, H. J., Hjelseth, A. (2023, 14. mars). Pierre Bourdieu. I *Store norske leksikon*.

https://snl.no/Pierre_Bourdieu

Politiet (2024). *Politiets trusselvurdering 2024*. <https://www.politiet.no/globalassets/tall-og-fakta/politiets-trusselvurdering-ptv/politiets-trusselvurdering-2024.pdf>

Regjeringen (2015, 7. april). *Risiko- og beskyttelsesfaktorer*.

<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/risiko--og-beskyttelsesfaktorer/id2398414/>

Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn: innføring i sosiologisk forståelse* (2. utg.).

Fagbokforlaget.

Seippel, Ø., Sisjord, M. K., Strandbu, Å. (2016). *Ungdom og idrett*. Cappelen Damm.

- Seland, I. & Andersen, P. (2020). Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus? *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(1), 6-26.
- Sheppard-Marks, L., Shipway, R. & Brown, L. (2020). Life at the edge: exploring male athlete criminality. *Sport in society*, 23(6), 1042-1062.
<https://doi.org/10.1080/17430437.2019.1707807>
- Strandbu, Å., Stefansen, K. & Smette, I. (2016). En plass i jevnalderfellesskapet: idrettens betydning i ungdomstida. I Ø. Seippel, M. K. Sisjord & Å. Strandbu (Red.), *Ungdom og idrett* (s. 113-132). Cappelen Damm.
- Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen, P., Seippel, Ø. & Dalen, H. (2017). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(2), 132-151.
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-02-03>
- Svartdal, F. (2021, 10. Januar). Fagfelle vurdering. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/fagfelle vurdering>
- Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi* (2.utg). Gyldendal.
- Tjernshaugen, A. & Tjora, A. (2022, 26. januar). Sosioøkonomisk. I *store norske leksikon*.
<https://snl.no/sosio%C3%B8konomisk>
- Tomter, L., Lydersen & T., Alnes, E. (2023, 29.september). Slik vil Mehl stoppe unge gjengkriminelle. *NRK*. <https://www.nrk.no/norge/slik-vil-mehl-stoppe-unge-gjengkriminelle-1.16573629>

